

V minulých letech jsme zaznamenali mnoho důležitých momentů v rozvoji výzkumu efektivity vzdělávání včetně užívání modelů, které integrují faktory na systémové, školní a třídní úrovni (Scheerens, 2016a; Scheerens, 2016b). Průvodním jevem tohoto rozvoje byla i širší aplikace forem analýzy, které můžeme využívat ke zkoumání nepřímých (stejně jako přímých) dopadů na výsledky vzdělávání a vzájemné vztahy mezi různými vlivy ovlivňujícími výsledky (van der Werf, Opdenakker, & Kuyper, 2008). Čím dál více využívají studie spíše kompozitní než jednoduché jednopoložkové indikátory, aby zachytily složité konstrukty vážící se ke škole či třídě, a tak poskytly spolehlivější informace o tom, co se ve školách a třídách děje. Výzkumníci často preferují využívání kompozitních namísto jednopoložkových indikátorů v situacích, kdy je konstrukt sycen více faktory. Například jedna položka „četnost vyrušování ve třídě“ by limitovala naše porozumění komplexnímu konstrukt „kázeňské třídní klima“. Kompozitní ukazatel (nebo škála) může rozšířit a vhodněji zachytit zkoumaný konstrukt.

Náš záměr v souvislosti s tímto konceptním rámcem TALIS 2018 není předepisovat, jaké analýzy mají být prováděny. Spíše se snažíme poskytovat příklady možných analýz, aniž bychom si kladli nároky na úplnost či některé analýzy upřednostňovali. Jedna skupina analýz dat TALIS 2018 se může zaměřovat na faktory ovlivňující vnímanou profesní zdatnost učitelů. Tento konstrukt byl zkoumán v TALIS 2013 a zůstává i nadále v centru pozornosti TALIS 2018, protože představuje jednu z komponent kvalitního učitele. Vztah mezi různými indikátory a vnímanou profesní zdatností učitele může být přímý (např. určitý aspekt počátečního vzdělávání učitelů přímo ovlivňuje profesní zdatnost učitele) nebo nepřímý (např. určitý aspekt počátečního vzdělávání učitelů ovlivňuje jejich profesní zdatnost prostřednictvím profesního učení, které tento aspekt ovlivnil prvotně). Koneckonců přístup zvolený v analýzách bude záležet na teoretických východiscích týkajících se faktorů ovlivňujících profesní zdatnost učitele.

V tomto hypotetickém příkladu je profesní učení „mediátorem“, což vysvětluje, proč existuje zjevný vztah mezi počátečním vzděláváním učitelů a jejich subjektivně vnímanou profesní zdatností. Jiné proměnné mohou ovlivnit sílu vztahu mezi dvěma proměnnými. Například vztah mezi počátečním vzděláváním učitelů a jejich subjektivně vnímanou profesní zdatností může být silnější v případě vyšší míry spolupráce (v porovnání s nižší). V takovém případě lze vyvodit, že spolupráce je mediátorem vztahu mezi počátečním vzděláváním učitelů a vnímanou profesní zdatností učitelů. Takový výzkum může zahrnout indikátory jak na úrovni učitele (např. míra poskytované zpětné vazby), tak na úrovni institucionální (např. školní klima nebo vedení školy), stejně jako vzájemné vztahy (např. mezi spoluprací učitelů a školním klimatem).⁹

2.12 Závěr

Cílem TALIS 2018 je zajišťovat kvalitní indikátory v každém z témat popsaných v této sekci, aby šetření poskytlo účastníkům se zemím srovnatelná data o podmínkách vyučování a učení v jejich nižších sekundárních školách (a v některých zemích i v jejich primárních a vyšších sekundárních školách). TALIS neměří, jak tato témata ovlivňují efektivitu učitelů nebo učení žáků. Na druhou stranu ale poskytuje příležitosti ke zkoumání vztahů a souvislostí mezi jednotlivými prvky v rámci těchto témat, jako jsou např. školní klima nebo profesní činnosti učitelů, mezi zpětnou vazbou a profesním rozvojem a vyučovacími postupy, dále pak mezi faktory formujícími část institucionálního prostředí a pracovní spokojenosti učitelů, jejich motivací a vnímanou profesní zdatností.

⁹ Jako další příklad může TALIS 2018 také zkoumat vlivy na vyučovací postupy učitelů využíváním a rozšiřováním modelu navrženého v mezinárodní zprávě TALIS 2013 (OECD, 2014a: 151). Podstatou argumentů pro zkoumání těchto vlivů na vyučovací postupy je již v literatuře dobře prokázáný fakt, že vyučovací postupy učitelů jsou velmi úzce spojeny s výsledky učení žáků.